

СОЦІАЛЬНИЙ ВИМІР СУЧАСНОЇ ЖІНОЧОЇ ПРОЗИ НІМЕЧЧИНИ ТА ЙОГО ВІДТВОРЕННЯ У ПЕРЕКЛАДАХ

**В. А. Гаманюк, доктор педагогічних наук
Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ «Криворізький
національний університет»**

Зроблено спробу зіставити оригінальний зміст окремих творів сучасної німецької літератури, які позиціонуються як «жіночі романи», і порівняти їх з перекладами російською мовою на предмет адекватності відтворення їх змісту, а також соціального та лінгвокультурного вимірів творів.

«Жіночий роман», адекватність перекладу, соціальний, лінгвокультурний вимір твору.

Для розуміння сучасної літератури, а тим більше для творів зарубіжних письменників, необхідні ґрунтовні міжкультурні знання, знання реалій суспільного життя країни цільової мови, фонові знання, а також знання фразеологізмів, здатність відтворювати їх зміст через еквіваленти мови перекладу. Часто вихідний текст спотворюється перекладачем через нехтування міжкультурними аспектами, тож, як результат, адекватність перекладу, відповідність мові оригіналу викликає сумніви, а художня своєрідність твору остаточно втрачається.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання адекватності перекладу творів сучасної літератури російською та українською мовами майже не досліджується. Через ринкові відносини у сфері книговидавництва рецензуванню перекладів не приділяється належної уваги, іноді воно взагалі відсутнє, тож, з'являються публікації популярних, добре відомих у світі авторів, знайомство з якими є доцільним і бажаним, але воно відбувається на матеріалі творів, якість перекладу яких є сумнівною.

Мета дослідження – зіставлення оригіналу та перекладу російською мовою уривків творів німецьких письменниць K. Gier, S. Fröhlich, I. von Kürthy та виявлення невідповідності перекладу на лінгвістичному рівні, насамперед на рівні фразеології, лексики та стилістичного забарвлення, на рівні передачі загального змісту та художньої специфіки, а також лінгвокультурного та соціального аспектів творів.

Виклад основного матеріалу. Протягом останніх двох років у читачів з'явилася можливість познайомитися з творчістю популярних німецьких письменниць K. Gier, S. Fröhlich, I. von Kürthy. За освітою вони журналісти і працюють у редакціях провідних журналів або модераторами на телебаченні. Їх твори, що вийшли тиражем більше ніж 4 млн примірників є справжніми бестселерами і перекладені на 20 мов світу. За відгуками ві-

домих німецьких видань на твори К. Gier, S. Fröhlich та I. von Kürthy можна скласти уявлення про характер їх творів. Наведемо декілька цитат: „Ildiko von Kürthy ist die Spezialistin für den schlauren Frauenroman“ (Welt am Sonntag), „Ausgesprochen witzig und schwungvoll erzählt sind Kürthys Einblicke in die verwirrte moderne Frauenseele“ (Der Spiegel); „Hera-Lind-Hasser aufgepasst: Dieser Frauenroman ist geistreich, voller Witz und selbstkritischem Spott. Ein Buch, dass auf jeder Seite Spaß macht“ (Max); „Ich musste nachts eine Schlaftablette nehmen, weil Lachzwang mich am Einschlafen hinderte. Die moderne Heldin dieses Romans verschreibt vielen Brüdern und Schwestern ein probates Mittel: Ironie! Als begeisterter Leser bleibt mir nur zu hoffen, dass Fortsetzung folgt“ (W. Joop).

„Susanne Fröhlich spielt bewusst und intelligent mit den Klischees des Genres. Genau die richtige Balance, um schlaue zu unterhalten (Bücher), „Susanne Fröhlich setzt ihre Dauerheldin, Hausfrau und Mutter Andrea Schnidt gewohnt witzig dem Alltagschaos zwischen Job, Ehemann und Kindern aus“ (Bunte).

Нині I. von Kürthy є автором семи романів („Mondscheintarif“ 1999, „Herzprung“ 2001, „Blaue Wunder“ 2004, „Freizeichen“ 2003, „Höhenrausch“ 2006, „Schwerelos“ 2008, „Endlich“ 2009), три з яких вже перекладено російською мовою, а саме: «Тариф на лунный свет», «Сердечный трепет» та «Синие чудеса». Твори I. von Kürthy за їх жанровими ознаками редактори видавництва «Амфора» класифікують як «романтичні комедії» і пропонують як «жіночі романи», хоча від них твори I. von Kürthy суттєво відрізняються. Серед характерних ознак прози I. von Kürthy слід в першу чергу назвати психологізм, емоційність та образність. На превеликий жаль, читачі не мають можливості повною мірою відчувати всі переваги стилю письменниці у більшості випадків через неадекватність перекладу. Були проаналізовані уривки з трьох перекладених російською мовою романів на предмет відповідності перекладу оригінальному тексту. У результаті зіставлення текстів було виявлено значну кількість стилістичних, лексичних та фактологічних огріхів, котрі значною мірою впливають на загальне уявлення про твори, а іноді навіть і спотворюють їх зміст.

Так, зіставлення текстів роману „Mondscheintarif“ та перекладу „Тариф на лунный свет“, виконаний В. Станковською, дозволив виявити такі недоречності:

Leider kann ich bei meinem derzeitigen Arbeitgeber mein **kreatives** Talent nicht völlig ausleben. Ich fotografiere Schrankwände und Couchgarnituren für die Kataloge eines führenden überregional tätigen **dieses Landes** [10, с. 11].

К сожаленью, мой нынешний работодатель не дает развернуться моему таланту. Фотографирую шкафы-стенки и комплекты мягкой мебели для каталогов крупнейшей межрегиональной **сети** мебельных магазинов [2, с. 13].

У пропонованому перекладі слова „*kreativ*“ та „*dieses Landes*“ взагалі відсутні, що призводить до втрати певної частини змісту, а саме, характеристики героїні як творчої особистості та інформації про те, що йдеться

про одну країну. Крім того, переклад іменника *das Möbelhaus* як *мережа меблевих магазинів* надає масштабності та солідності посаді головної героїні, що фактично не відповідає дійсності, оскільки героїня працює лише на один торговий дім.

Egal, ich muss nicht Heidi Klum **vor der Linse haben**, um mich für daseinsberechtigt zu halten [10, с. 11].

Не стоит лезть из кожи вон, пытаюсь подражать Хайди Клум и тем оправдывать своё **земное** существование [2, с. 13].

Неправильна інтерпретація словосполучення *vor der Linse haben* призвела до того, що було спотворено зміст усього речення, яке слід було б перекласти як: „Да все равно, мне не нужно фотографировать Хайди Клум, чтобы считать, что моё существование оправдано“. В оригіналі не йдеться про те, що для героїні відома німецька модель є взірцем жіночої принадності, якій вона наслідує, хоча саме на цьому наголошує перекладач.

Jedenfalls hatten Jo und ich **uns mächtig in Schale geworfen**. Den ganzen Nachmittag hatten wir damit zugebracht, teure Fummel aus Jos Schrank zu zerren und darin durch ihren kilometerlangen Flur wie über einen **Laufsteg zu stolzieren** [10, с. 11].

Как бы то ни было, мы с Йо здорово **повеселились**. С самого полудня до вечера занимались тем, что вытаскивали из шкафа Йо всякие дорогие тряпки и **носились** по ее длиннущему (не меньше километра) коридору, как по **беговой дорожке** [2, с.14].

Фразеологізм *sich in Schale werfen*, що має значення «одягатися красиво і елегантно» перекладається В.Станковською як *повеселиться*, а „*wie über einen Laufsteg stolzieren*“ - як «*носились, как по беговой дорожке*», хоча іменник „*der Laufsteg*“ має значення „*ein schmaler, erhöhter Weg aus Brettern o.Ä., auf dem Modelle auf und ab gehen, um neue Kleidung vorzuführen*», а „*stolzieren*“ - „*langsam, steif und mit erhobenem Kopf gehen, um anderen Leuten zu zeigen, wie wichtig man zu sein glaubt*“, перекладач вибирає дієслово «носились», що має антонімічне до „*stolzieren*“ значення і повністю спотворює зміст, не дає образного опису портретної характеристики, яка є очевидною в оригіналі, та позбавляє читачів можливості відчувати всю піднесеність емоційного стану героїнь напередодні світського прийому.

Навіть наведені приклади доводять очевидність того факту, що переклад не відповідає оригіналу, не передає образності мови I. von Kürthy і спотворює вихідний зміст. Більш того, зіставлення текстів двох романів письменниці виявило невідповідність навіть у тому, що деякі абзаци творів оригіналу взагалі вилучені з тексту перекладу. Особливо показовим у цьому сенсі є переклад роману „*Herzsprung*“. Такий підхід перекладача є незрозумілим, тому що деякі абзаци змістовно є необхідними для розуміння твору. Викликає сумніви також і лінгвістична компетентність перекладачів, які не дуже обізнані з фразеологізмами та сталими виразами німецької мови

Аналогічно виглядає ситуація з творами письменниць K. Gier та S. Fröhlich. K. Gier є автором багатьох романів, серед яких „Für jede Lösung ein Problem“ 2007, „Die Laufmaschine“ 1997, „Die Mütter-Mafia“ 2005, „Die Patin“ 2006 та „Gegensätze ziehen sich aus“ 2009, які утворюють серію так званих „Mütter-Mafia-Romane“ та багато інших. Письменниця належить до тих, хто відтворює світ сучасної жінки з усіма його радощами і негараздами з іронією, намагаючись висвітлити різні аспекти її життя. Її героїні походять із різних соціальних кіл, мають різний соціальний і сімейний статус, різні звички, інтереси, уподобання. Їх об'єднує бажання бути корисними, знайти своє місце не тільки в особистісному вимірі, але й суспільному. Йдеться про дружбу і кохання, про співіснування молоді та людей похилого віку, дітей та батьків, про представників різних соціальних груп та про сімейні цінності у сучасному німецькому суспільстві. Російською мовою перекладено лише роман „Für jede Lösung ein Problem“ („Я сказала правду“). Цей переклад теж не позбавлений огріхів, насамперед щодо відтворення загальної тональності оригінального твору. Основна увага зосереджується на темі самотності героїні, її бажанні знайти кохання, а той факт, що вона прагне професійного визнання в тому числі і близькими людьми, у родинному колі, її бажання працювати, а не зосереджуватися на пошуках чоловіка, на чому наполягають її рідні – все це передається мимохідь.

S. Fröhlich є автором багатьох романів, які увійшли до серії „Frau in der Gesellschaft“. У романах „Frisch gepresst“ 1998, „Frisch gemacht“ 2003, „Familienpackung“ 2005, „Treuepunkte“ 2006, „Lieblingsstücke“ 2008, „Lackschaden“ 2012, які об'єднує образ головної героїні Андреа Шнідт, йдеться про долю жінки у сучасному німецькому суспільстві, про проблеми з пошуками роботи, яка дозволяла б реалізувати себе у соціальній сфері й залишатися при цьому матір'ю, про сімейні стосунки, непорозуміння між сусідами, дружбу і кохання. У творчому доробку письменниці також і книги, в яких тематизується проблема надлишкової ваги, але не просто як фізична або естетична вада, а як проблема, що породжує інші, одну з яких – пошуки вбрання відповідного розміру, на який не орієнтовані сучасні магазини, дотепно зображено у творі „Moppel-Ich“ 2004. S. Fröhlich намагається переконати читача в тому, що більшість жінок переймаються проблемою надлишкової ваги лише через те, що у суспільстві сформовано ідеал жінки, який окреслено формулою 90-60-90, а це, на думку письменниці, є хибним шляхом, тому що життя – це не подіум.

S. Fröhlich є автором багатьох романів, із лише один із них перекладено російською мовою, українською ж – жодного. Кожен із названих творів репрезентує сучасну Німеччину, але очима жінки: самотньої, розгубленої, закоханої, ділової, жінки-матері, жінки-кар'єристки, жінки-домогосподарки, однак, цей погляд, хоча і досить суб'єктивний, відтворює її повсякденність, ті проблеми, бажання і мрії, з яких складається життя. Тож, передати цей соціокультурний вимір у перекладах дуже важливо, як і загальну атмосферу твору. На жаль, це вдається не часто.

В Україні чисельність перекладів творів сучасної світової літератури є невеликою, але якість тих творів, що видаються, особливо це стосується журналу „Всесвіт“ є досить високою. На нашу думку, це пов'язано з тим, що українські видавництва орієнтуються не на кількість, а на якість. І все ж, шкода, що в Україні твори провідних письменників перекладаються неквапно, тому що більшість громадян не мають можливості доступу до світової культури мовами оригіналу, а в умовах інформатизації суспільства цим питанням слід було б приділяти більше уваги. Знайомство з культурою відбувається часто через літературу, а відсутність адекватних перекладів гальмує процес формування багатокультурної свідомості.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Питання адекватності перекладу має досліджуватися як лінгвістами, так і фахівцями видавничої сфери. Якість перекладу залежить від здатності перекладача адекватно передати не тільки загальний зміст твору, але й його художні особливості. Нехтування міжкультурними аспектами перекладу призводить до спотворення змісту і позбавляє твір його художньої специфіки. На жаль, наявні переклади творів I. von Kürthy та K. Gier не можуть вважатися адекватними і не передають усієї палітри художнього світу письменниці, а також відтворюють реалії сучасної Німеччини у викривленому вигляді. Тож вихід один – читати твори в оригіналі.

Список літератури

1. Кюрти И. фон Сердечный трепет / И. фон Кюрти. □ М.: Ультра, Культура, СПб: Амфора, 2004. – 299 с.
2. Кюрти И. фон Тариф на лунный свет / И. фон Кюрти. □ М.: Ультра, Культура, СПб: Амфора, 2004. – 202 с.
3. Gier K. Die Mütter-Mafia – Bergisch Gladbach: Bastei Lübbe, 2005. – 320 S.
4. Gier K. Die Patin – Bergisch Gladbach: Bastei Lübbe, 2006. – 316 S.
5. Gier K. Für jede Lösung ein Problem – Bergisch Gladbach: Bastei Lübbe, 2008. – 304 S.
6. Gier K. Gegensätze ziehen sich aus – Bergisch Gladbach: Bastei Lübbe, 2008. – 315 S.
7. Fröhlich S. Lieblingsstücke. – Frankfurt-a.M.: Fischer, 2009. – 285 S.
8. Fröhlich S. Moppel-Ich. – Frankfurt-a.M.: Fischer, 2004. – 255 S.
9. Fröhlich S. Treuepunkte. – Frankfurt-a.M.: Fischer, 2007. – 255 S.
10. Kürthy I. von Herzsprung / I. von Kürthy. – Hamburg: Rowolt Taschenbuch Verlag, 2006. – 248 S.
11. Kürthy I. von Mondscheintarif / I. von Kürthy. – Hamburg: Rowolt Taschenbuch Verlag, 2005. – 142 S.

Сделана попытка сопоставить оригинальный текст некоторых произведений современной немецкой литературы, которые позиционируются как «женские романы» и сравнить их с переводами на русский язык с точки зрения адекватности передачи их содержания, а также социального и лингвокультурного аспектов произведений.

«Женский роман», адекватность перевода, социальный, лингвокультурный аспект произведения.

This article attempts to compare the original text of some contemporary German literature, which is positioned as "women's novels" and translated into Russian fragments from the point of view of the adequacy and transmission of their content as well as social and linguocultural aspects. Matched fragments of the original texts of German novels' authors K. Gier, S. Fröhlich, I. von Kürthy and their translations into Russian are compared; inconsistencies between the original and translated fragments at the lexical, stylistic and social and cultural levels on the selected examples are shown. It is pointed out that the neglect of cross-cultural aspects of translation leads to a distortion of the original text and fiction loses its artistic specifics. It is emphasized that market relations in the field of literature adversely affected the quality, resulting in substandard of published translations, which don't reflect the social context adequately.

"Women's novels", the adequacy of the transmission, social and linguocultural aspects.

УДК 81' 25: 340.113

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ УСНИХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ВИШАХ

Г.І. Сидорук, кандидат філологічних наук

Розглянуто сучасну методикау навчання студентів усного двостороннього перекладу з урахуванням його психолінгвістичних та лінгвістичних особливостей та особливих умов ефективності навчання цьому виду перекладу. Розглянуто та охарактеризовано базовий, технологічний та професійно-особистісний компоненти як складові професійної перекладацької компетенції.

Усний двосторонній переклад, професійна перекладацька компетенція, навчання усного двостороннього перекладу.

Дослідження в галузі перекладу і навчання різних видів перекладу стають все актуальнішими, оскільки переклад відіграє глобалізуючу функцію в сучасному світі. Процес входження України в світовий освітній простір і її участь в Болонській конвенції обумовлюють високий рівень володіння іноземною мовою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Існує нагальна потреба в двосторонніх перекладачах у сфері професійної комунікації [1–4]. Проте відсутня єдина система навчання майбутніх перекладачів усного перекладу, як і раніше робиться акцент на навчання тільки письмового перекладу.